

ועדת גורן

פרוטוקול

מישיבה מיום 10.12.2009

נוכחים: חברי הועדה: כב' השופט (בדימוס) אורי גורן, יו"ר הועדה
מר אביגדור קהלני
כב' השופט (בדימוס) ד"ר גבריאל קלינג
פרופ' יוסי תמיר
גב' אסתר דומיניסיני
משקיף מטעם משהב"ט: עו"ד נחמה פרלמן
משקיף מטעם משרד האוצר: גב' ליאת ניקריטין
משקיף מטעם צה"ל: סרן נגר יובל
מרכז הוועדה: מר אביהו דיסטלמן

הופיע בפני הוועדה: מר אלי בן-שם - יו"ר ארגון 'יד לבנים'

נוכחים נוספים: מר אריה מועלם - סמנכ"ל וראש אגף משפחות והנצחה
ד"ר יונה בר גור - יו"ר סניף רמת השרון
מר יוסף לוטנברג - יו"ר סניף 'יד לבנים' בת"א
גורמים נוספים.

הופעתו בפני הוועדה של מר אלי בן-שם, יו"ר ארגון 'יד לבנים'

א. גורן, יו"ר: ישיבת אחה"צ. הנהלת 'יד לבנים', בראשותו של-
אלי בן-שם: יו"ר הארגון אלי בן-שם, אבא של סגן קובי בן-שם, שנפל
באסון המסוקים.

א. גורן, יו"ר: כן, את דמותך אנחנו מכירים מהטלוויזיה, לצערנו.
בתחילת הדברים תהיה מצגת, ולאחר מכן אם תרצו להוסיף
– נשמח לשמוע.

אלי בן-שם: המצגת תהיה קצרה, קצת רקע לארגון והשאר אנחנו נוסיף
בע"פ.

ארגון 'יד לבנים' הוקם בשנת 1948 ע"י ארבע אמהות (גם אז
היו ארבע אמהות), בראשותה של ד"ר מרים שפירא, בעידודו
של דוד בן-גוריון.

התפקיד של הארגון הוא לסייע למשפחות הנופלים להתמודד
עם מצוקתם הנפשית, הכלכלית, להנציח את הנופלים
ולהנחיל את מורשתם לדור הצעיר.

ממטרות אלה נגזרת הפעילות הבאה: הנצחה, זכרון, מורשת,
שיקום והולכה, קשר עם הציבור.

ארגון 'יד לבנים' מונה 94 סניפים בכל רחבי הארץ. יש לנו 44
בתי 'יד לבנים', יש לנו 1,000 מתנדבים הורים שכולים, כולם
– ואני מדגיש, כולם (וזה חומר למחשבה) בכלל ללא תשלום.
אף אחד מה-1,000 מתנדבים האלה לא מקבל שכר. יש לנו
סה"כ במרכז, 7 עובדים בשכר. כל השאר, כולם בהתנדבות
וכולם הורים שכולים, אחים שכולים.

קצת רקע, באופן אישי, על המצב של טיפול במשפחות שהיה
עד הקמת האגף, ואחריו.

אני יושב פה היום בתור יו"ר הארגון. כשהגעת לאגף

השיקום פעם ראשונה, זה היה 3 חודשים אחרי אסון המסוקים, הזמינו אותי לאגף לפגישה. אסון המסוקים היה אירוע, שבאמת, כל עם ישראל חיבק אותנו, את המשפחות, וקיבלנו אהבה גדולה וחיבוק גדול מכל העם. הגעתי לאגף, שני שוטרים בכניסה, חקירות ק.ג.ב. 'למי אתה הולך, איפה אתה הולך', הגעתי ברבע ל-12, 'תחכה בחוץ'. יום חם, והייתי צריך להגיע עם הבת שלי. ב-12 אני נכנס עוד פעם, 'איפה אשתך?'. גם ככה אנחנו רגישים וגם ככה אנחנו לא קלים. אשתי נפטרה 4 שנים לפני שקובי נהרג, וזה הקפיץ לי את הפיוז והתפרצתי. גרשו אותי החוצה, ואני נשבעתי שאני לא אכנס למקום הזה יותר ואני אשנה את הדברים – בשביל זה אני יושב פה.

זה היה האגף, אגף בירוקרטי, כושל, טיפול מבזה.

א. גורן, יו"ר: זה האגף המאוחד עדיין?

אלי בן-שם: המאוחד שהיה. כן.

טיפול מבזה, טיפול משפיל, מבחני הכנסה, הורים שהיו צריכים לקבל את ההטבות שמגיעות להם – אתן דוגמא כמו השתתפות בדמי אזכרה שנתית שזה 750 שקל, שזה סכום שלא מספיק לרבע מודעה שאנחנו שמים. על זה היית צריך לצלצל או לכתוב מכתב. מי שלא צלצל, לא קיבל. כמו שציין ראש האגף, רוב ההורים גם אז והיום, אנשים מבוגרים – 75% מהארגון שלנו זה אנשים בשנות ה-70, 80 לחייהם - לא מכירים, לא יודעים את החוקים, ולא קיבלו את זה. רק בסעיף הזה, כל שנה 5 מיליון שקל נשאר באגף, שהמשפחות לא קיבלו את זה. וככה כל ההטבות. רוב ההטבות ההורים לא קיבלו, כי לא ידעו והיו צריכים לבקש,

גם ההחלטות שהתקבלו באגף במשך השנים, לא היו החלטות ברובן ענייניות. היו החלטות תחת לחץ. ההורים השכולים לא היה להם כוח להתמודד, שוקעים בשכול שלהם, שוקעים בבית, אין להם כוח להילחם – להבדיל מנכים ואפילו מאלמנות. לבעל יש תחליף, לרגל, ליד יש תחליף. לילד אין תחליף.

ההורים שקעו, והמדינה ניצלה את זה בצורה צינית. ההורים היו מקופחים, והעובדה שארגון האלמנות, בשנת 1990, החליט לעזוב את ארגון 'יד לבנים' בגלל שהארגון לא הסכים-אני לא שופט את ההורים של אז, זה דור הנפילים אני קורא להם, זה דור השואה. הורים שלא רצו לקשור דם ודמים – והמדינה ניצלה את זה בצורה צינית. מי שלא צעק, מי שלא יצא לרחוב, מי שלא הפגין, לא קיבל. וככה התקבלו ההחלטות ואנחנו קופחנו במשך שנים בצורה קשה, המשפחות השכולות.

סכומי עתק – ואתם יודעים מה התקציבים של אגף השיקום – הלכו למקומות שלא היו צריכים ללכת.

אנחנו עשינו מאבק גדול בנושא הזה. לשמחתי, המוטו שלנו היה לא להגיע לרחובות. אנחנו אולי התעכבנו בביטול מבחן ההכנסה ובפיצול האגף, שדרך אגב, במשהב"ט התנגדו לזה, בעיקר העובדים (חוץ ממנכ"ל משהב"ט דאז, עמוס ירון שבאמת, באומץ ויחד איתנו הוביל את המהלך הזה) התנגדו לעניין הזה, והוקם האגף ואני רוצה לומר לכם בקצרה, שהיום מהפכה של 180 מעלות. הטיפול במשפחות הוא בלתי רגיל, טיפול כמו שאמרו, טלפונים שלא ענו. היום הכל השתנה. וזה נובע, לדעתי, א. מניהול נכון, מאנשים טובים,

מרצון טוב ושיתוף פעולה.

יש היום שיתוף פעולה עם כל המערכות, עם צה"ל. יש לנו 'פורום עטים' – פורום שמשותף למחלקת הנפגעים של צה"ל, לארגונים היציגים ולמשהב"ט, שמתכנס אחת לחודש, דנים בבעיות, מעלים בעיות, מתלבטים.

רק הבוקר, אנחנו קיבלנו החלטה בנושא של חתימה של משפחה שכולה, לבן שרוצה ללכת ליחידה קרבית. המשפחה היתה צריכה לחתום מראש, ביטלו את הנושא הזה. בשיתוף פעולה הקמנו וועדה משותפת. באמת, וזו מילת המפתח: שיתוף פעולה ולדבר ביחד.

ואני אומר עוד פעם, לצערי באגף, רוב האנשים שניהלו את האגף ראו במקום הזה, קרש קפיצה להגיע למשלחות. תראו, כל מי שניהל את האגף הזה, הלך לנהל אח"כ משלחת. לא באו אנשים עם מטרה – אני לא רוצה להחמיא לראש האגף הוא יושב פה, שהוא עובד עם הנשמה ועם הלב. ובא למטרה הזאת. אמרו להעביר – שחס וחלילה, לא להעביר אותו. הוא עובד עם הלב ועם הנשמה, וזו מילת המפתח, שיתוף הפעולה הזה. ותראו, לא שינו תקציבים, לא שינו שום דבר ואנחנו מקבלים טיפול היום, עם אותו תקציב, טיפול נהדר, מה שלא היה לפני מספר שנים.

ארגון 'יד לבנים' מתעסק כיום- היום אנחנו נמצאים במקומות אחרים. אנחנו מטפלים היום מעט מאוד – הרבה פחות, בוא נגיד ככה – בנושאים כלכליים. לא שאין לנו בעיות, עם משהב"ט יש לנו בעיות-

א. גורן, יו"ר: מה התקציב שלכם, ממי התקציב?

אלי בן-שם: התקציב שלנו, אנחנו מקבלים סך כ-3 מיליון שקל

ממשהב"ט.

א. גורן, יו"ר: זה הכל!?

אלי בן-שם: זה הכל. כן. אנחנו מתנדבים. 3 מיליון שקל ואנחנו גובים דמי חבר של 23 שקלים לחודש, שיורדים מהתגמול שלנו. אבל כל התקציב מהדמי חבר, הולך לפעילות למשפחות השכולות. לא למנגנון. רק לפעילות. אנחנו רק לפני חודשיים, הוצאנו למעלה מ-5,000 הורים שכולים, קנינו הצגות של 'הקאמרי', למעלה מ-5,000 הורים יצאו להצגות בכל רחבי הארץ; אנחנו בינואר מוציאים נופש של למעלה מ-3,000 הורים לאילת, עם הצגות, עם פעילויות, עם טיולים. וזה מהפכה בארגון, כי במשך שנים התפישה היתה, שהורים לא רוצים לצאת מהבית. והוכח שהביחד שלנו, עושה טוב. וזה מהתקציב שלנו. אנחנו בסה"כ חיים מתקציב של 3 מיליון ועוד 2 מיליון שקל דמי חבר. אנחנו עד היום, הארגון המוטו שלו היה: לא לבקש תרומות.

א. גורן, יו"ר: אבל יש הוצאות של המבנים, של אחזקת המבנים?

אלי בן-שם: באמת ה-3 מיליון ש, זה לתפקוד המרכז, הוועדות, הסניפים עצמם. הרי יש בתי יד לבנים'. בתי יד לבנים' הם של העיריות. העיריות אמונות לתפעל אותם ולהחזיק אותם. הוקם חוק בית יד לבנים', גם כן, בחקיקה שלנו לפני שנתיים, היות והיו לנו בעיות שמספר ראשי ערים שהיו קצינים בכירים בצה"ל, היתה להם אמפטיה לשכול, בתים היו תוססים, פעילים. והיו סניפים שראש העיר היה לא היה אמפטי, אז הוא לא נתן. אנחנו העברנו חקיקה שזה לא שיקול של ראש עיר, יש היום וועד מנהל לכל סניף יד לבנים', שמורכב מ-3 אנשי ציבור, מ-4 בני משפחת השכול (אלמנה

ושלושה הורים שכולים) שהם מנהלים את הבית. הבתים מנוהלים היום בצורה הזאת.

אנחנו היום, באמת, מתעסקים מעבר לעניין של ההיבטים הכספיים שאני רציתי לציין, שעם משהב"ט יש לנו בעיות. הבירוקרטיה נמשכת שם. יש לנו למשל, נושא של הטבות. מגיעות לנו, מעבר לתגמולים, יש לנו הטבות. ההטבות האלה, בשנת 2002 הוקפאו, בזמנו, בחוק ההסדרים ועד היום הם מוקפאות. לפני שנתיים, היועץ המשפטי לממשלה, לאחר פניה שלנו, החליט לבטל את ההקפאה – ההקפאה היתה רק לשנה – אבל הוא קבע, שההטבות האלה צריכות להיות בחקיקה. הם היום תקנה, הם לא חוק.

משהב"ט, לצערי, במשך שנתיים וחצי, 'מורח' אותנו בסיפורים שאוטוטו ואוטוטו. מנכ"ל משהב"ט, בישיבה האחרונה- כבר הבטיח לי 3 פעמים בשנה האחרונה שאוטוטו זה נגמר וזה עובר לכנסת, ולצערי גם התאריך האחרון שהיה לפני- ב-30.11, גם כן הנושא עוד לא סודר.

יש לזה השלכות, כשאנחנו באים לבקש שינוי של הטבות – כי יש הטבות שהן כבר מגוחכות, שהן בכלל לא מתאימות לצרכים של המשפחות - או להוסיף, מנכ"ל משהב"ט אומר: רגע, יש הוראה של היועץ המשפטי לממשלה, שעד שלא יעוגנו כל ההטבות בחקיקה, אי אפשר לשנות את ההטבות. זאת אומרת, משהב"ט זה נוח לו. במשך שנים עכשיו, לא מצמידים את זה וגם לא משנים שום דבר לפי הצרכים, והם מתחבאים מאחורי הסינר של הנושא הזה של היועץ המשפטי לממשלה. וזה מראה על ההבדל, אני אומר עוד פעם, אני חושב שלאגף משפחות והנצחה מגיע פרס ישראל על הנושא הזה. אני לא

צוחק. על זה שבתוך המשרד, עם כל הבירוקרטיה שלו, הוא הצליח להגיע לאן שהוא הגיע.

כמו שצינתי, אנחנו עושים הרבה פעילויות, גם של תרבות, להוציא את ההורים והמשפחות.

נושא נוסף שהארגון מטפל בו, זה האחים והאחיות. זה עוול שכולנו, גם הארגון אצלנו, גם מדינת ישראל, שכחה באיזשהו מקום את האחים השכולים. זו תפישה של, באמת, אני חושב שדור הנפילים אני קורא, של ההורים של '67, של יום כיפור, דור השואה שלא דיברו בבית על הבן שנפל. וההורים חשבו אז, שזה שלא מדברים, עושים טוב לילדים האלה והיום אנחנו רואים, היום הצלחנו במסגרת ביטול מבחן הכנסה, שאחים שכולים מקבלים טיפול פסיכולוגי.

יש אלפי אחים, בשנים האחרונות – זה בסה"כ 7 שנים – למעלה מ-6,000 או 7,000 אחים שכולים קיבלו טיפול פסיכולוגי. זה מראה על הצורך ועל המצוקה של האחים האלה שבמשך שנים לא דיברו בבית על האח שנפל, ההורים שקעו בתוך עצמם – אני שומע את זה מהרבה אחים – לא חג, לא שבת. החיים נהרסו. והיום, עיבוד השכול של האחים הצעירים הוא שונה, ואנחנו באמת מנסים לפצות את האחים-רוב הפעילות שלנו, למשל מדמי החבר, חצי מיליון ש"ח השנה, אנחנו הקצבנו, חילקנו לאחים שכולים, ללימוד באוניברסיטה. גם משהב"ט הצלחנו להכניס, משתתף בנושא הזה; מענקי נישואין, הלוואות של 5,000 ש"ח.

האחים הם חלק אינטגרלי של הארגון היום, ואנחנו באמת מנסים לפצות אותם על עוול של הרבה שנים, שכולנו גרמנו להם.

נושא נוסף שאני הייתי רוצה להעלות אותו, זה נושא של
ההכרה, מי צריך להיות מוכר. זה נושא שעלה גם בוועדת
ברודט וגם אתם דנים עליו, אז אני הייתי נותן לד"ר יונה בר
גור להציג את הנושא הזה. הוא מטפל מטעם הארגון, בנושא
הזה.